

AZ IUPAB TEVÉKENYSÉGE

A Nemzetközi Biofizikai Unió az elmúlt periódusban igen élénk tevékenységet fejtett ki. Az 1984-ben Bristolban megválasztott Council igen jó programmal indult és azt eredményesen végrehajtotta. Az új elnök, Professor B. Pullman és az alulírott főtitkár régi jó barátsága is hozzájárult az eredményes együttműködéshez. (Prof. B. Pullman a Magyar Tud. Akadémia tiszteleti tagja.) Fő feladat az 1987. augusztusi Jeruzsálemi 9. Nemzetközi Biofizikai Kongresszus megszervezése volt, de emellett jelentős anyagi és szellemi energiát fordítottunk a két kongresszus közötti tudományos tevékenység támogatására. Az 1984–87-es periódusban 17 kisebb méretű nemzetközi tudományos tanácskozást, symposiumot szerveztünk. Az IUPAB taglétszámát 37-ről sikerült 41-re fejleszteni. A jeruzsálemi kongresszus, melynek elnöke H. Eisenberg volt, tudományos és politikai értelemben is jelentős sikernek számít, mert egyrészt sikerült olyan tudományos programot összeállítani, mely a modern biofizika fejlődését jól tükrözte, másrészt sikerült a világ minden régiójából a legjobb előadókat meghívni. Hazánkból Keszthelyi Lajos volt meghívott symposiumi előadó és további 11 magyar résztvevő szerepelt tudományos munkájával. A hazai részvételt az IUPAB Fellowship Travel Programja is eredményesen segítette. 6 fiatal magyar kutató kapott támogatást az IUPAB-tól a kongresszuson való részvételhez.

A kongresszus keretében megtartott közgyűlésen az új elnökséget és Councilt is megválasztottuk, új elnök: Prof. Lee D. Peachey philadelphiai biofizikus, alelnökök: H. Eisenberg (Izrael) és M. Brunori (Olaszország). Igen örvendetes magyar szempontból, hogy a közgyűlés túlnyomó szavazattöbbséggel Budapest mellett döntött (Amsterdam és Peking előtt) az 1993-ban tartandó 11. Nemzetközi Biofizikus Kongresszus helyét illetően. Úgy gondolom, hogy egyrészt nem kis elismerés ez a magyar biofizika számára, másrészt jelentős szervezési feladatot vállaltunk magunkra, hogy ezt a nagyon fontos nemzetközi találkozót jó színvonalon megrendezzük.

Az IUPAB 10. Nemzetközi Kongresszusa 1990. jún. 28-án lesz a kanadai Vancouverben Prof. C. Challice elnökle alatt. A kongresszus programját az 1989. febr.-ban Philadelphiában tartott Council Meeting meghatározta; örvendetes, hogy a magyar biofizikusok itt is megfelelő képviselést kaptak.

Igen fontos figyelembe venni, hogy az IUPAB ismét szervez Fellowship Travel Programot, ami jelentős utazási támogatást és a kb. 200 USD részvételi díj elengedését jelenti. A pályázat határideje 1989. nov. 30. A pályázatot a főtitkár hivatalához, a POTE Biofizikai Intézetbe kell eljuttatni.

Összefoglalva: az elmúlt periódusban is sikerült megőrizni, sőt továbbfejleszteni a magyar biofizikusok befolyását a Nemzetközi Biofizikai Unióban.

TIGYI JÓZSEF,
az IUPAB főtitkára

EURÓPAI SUGÁRBIOLÓGIAI TÁRSASÁG

Az ESRB (European Society for Radiation Biology) működéséről, szervezeti rendjéről legutóbb az Értesítő 1981. évi füzetében jelent meg részletes ismertetés Sztanyik B. Lászlónak, az ESRB akkori elnökének tollából.

A legutóbbi évek kongresszusai:

1986. szept. 17–22. Pisa (Olaszország) és

1988. okt. 24–28. Tel-Aviv (Izrael).

(Erről ezen Értesítőben közlünk beszámolót.)

Az ez évi, a 22., szeptember 11–16. között lesz Brüsszelben.

Az 1987-es évben az IARR (International Association of Radiation Research) tartotta VIII. kongresszusát Edinburghban július 19–24 között (l. külön beszámolót). Szűkebb vezetőségének tagja lett Sztanyik B. László, az OSSKI főigazgatója.

Az ESRB council összetétele: president: O. Vos (The Netherlands), honorary president: E. H. Betz (Belgium), secretary-treasurer: R. Goutier (Belgium).

1988 őszén újjáválasztották az ESRB vezetőségét: J. Booz (FRG), E. Hidvégi (Hungary), J. J. Johansson (Sweden), H. Jung (FRG), J. R. Maisin, Past President (Belgium), F. Mauro (Italy), N. S. McNally (United Kingdom), K. Neumeister (Democratic Republic of Germany), E. Riklis, Vice-President (Israel), R. Teoule (France), I. Vodicka (Czechoslovakia), I. Szumiel (Poland).

HIDVÉGI EGON,
az ESRB vezetőségi tagja

AZ IRPA MAGYAR NEMZETI BIZOTTSÁGÁNAK MŰKÖDÉSE

(1985–1988)

Az IRPA MNB legjelentősebb tevékenysége az 1980-ban megjelent ún. Atomtörvénnyel, ill. ennek 1988-ban végre megjelent végrehajtási utasításával: „A szociális és egészségügyi miniszter 7/1988. (VII. 20.) SZEM rendelete – az atomenergiáról szóló 1980. évi I. törvény végrehajtásáról rendelkező 12/1980. (IV. 5.) MT rendelet végrehajtásáról” (a továbbiakban R.) kiadott 16 oldalas dokumentummal kapcsolatos. A Magyar Közlönyben megjelent R. első olvasása is elárulta már, hogy az 1988 júniusában írásba foglalt javaslatainkat sajnos jórészt figyelmen kívül hagyták és az R. továbbra is számos korrekcióra szoruló szövegrészt tartalmaz. Így elhatároztuk, hogy a várható különféle hátrányos következmények elkerülése céljából az R.-rel ismét foglalkoznunk kell. Az IRPA MNB tagjai (dr. Bozóky László elnök, dr. Fehér István titkár (KFKI), dr. Biró Tamás Izotóp Int., dr. Gueth Sándor (ELTE), dr. Koblinger László (KFKI), dr. Lun Katalin (Főv. Köjál), Rósa Géza (Paksi Atomerőmű Vál.), dr. Sztanyik B. László (OSSKI), dr. Uray István (ATOMKI), dr. Veres Árpád (Izotóp Int.) újból gondosan áttanulmányozták az R-t és írásba foglalt észrevételeiket, nevezetesen:

- a) szakmai hibák,
- b) szövegbeli önellentmondások, érthetlenségek,
- c) félrevezető fogalmazási és nyelvészeti hibák,
- d) logikátlan, kétértelmű betűjelölések,

- e) ismeretlen rövidítések,
- f) alapvető fontosságú hiányosságok,
- g) végrehajthatatlan utasítások,

két szempontból is komoly gondokat okoztak.

Egyrészt az ionizáló sugárzásokat kibocsátó anyagokat és gépeket csak speciális szakoktatásban részesült és a szóban forgó rendelet ismeretéből is sikeres vizsgát tett személyek kezelhetnek, viszont a követelményeknek megfelelő tankönyv jelenleg nincs és egyhamar biztosan nem is lesz. Így magát a rendeletet kell először is – tekintettel a nagyszámú, feltétlenül szükséges kiegészítésre, módosításra – új, közérthető, korrekt alakra átdolgozni. Javításokkal a feladat nem oldható meg.

Másrészt a 23 éve működő IRPA MNB régi tagjai saját tapasztalataikból jól tudják, hogy a külföldi sugárvédelemben érdekelt intézmények szakemberei milyen gondosan tanulmányozzák más országok, így hazánk sugárvédelmi rendelkezéseit is és ezekből milyen messzemenő következtetéseket vonnak le. Így nemcsak az érintett főhatóságok, hanem a hazai sugárvédelmi szakemberek számára sem közömbös, hogy a 3 évtizeden át nemzetközi viszonylatban kialakított jó hírnevünket elveszítjük-e vagy sem a szakmailag hozzá nem értő adminisztráció makacssága miatt.

Mint hogy a vita során további észrevételek is megfogalmazódtak, felkértük bizottságunk valamennyi tagját, hogy 1988 végéig megegyeszer tanulmányozzák át az R.-t, és most már végleges észrevételeiket írásban küldjék meg, hogy bizottságunk javaslatait végleges formában megküldhessük az MTA III. osztálya elnökének, Tarján Imre akadémikusnak, kérve – egyetértése esetén – annak hivatalos csatornákon keresztüli továbbítását az illetékes főhatósághoz (SZEM). Ez tervünknek megfelelően meg is történt.

További tevékenységeink közelítőleg időrendi sorrendben:

Az IRPA MNB elnökét 1985-ben az IRPA felkérte a 7 tagú nemzetközi – Hollandia, Belgium, NSZK, Japán, USA, Magyarország és India – Sievert-émlékbizottság 2 éves előkészítő munkájában való részvételre: kiválasztani az Ausztráliában megrendezendő 7. IRPA kongresszus és közgyűlés (1988) fénypontját jelentő Sievert-émlékbeszéd megtartására felkérendő legérdemesebb személyt az IRPA több mint 10 000 fős tagsága által javasoltak közül abszolút demokratikus módszerrel.

1985-ben – miként előtte és utána is minden évben kora tavasszal megrendeztük az Eötvös Loránd Fizikai Társulat sugárvédelmi szakcsoportjával közösen a már hagyományos 4 napos sugárvédelmi továbbképző tanfolyamot Balatonkenesén a Honvédüdülőben 120–160 résztvevővel, értékes előadásokkal és poszterekkel.

A már eredményesen működő Magyar–Osztrák Sugárvédelmi Társaságot kívánatosnak látszott Jugoszlávia bevonásával hármas társasággá kibővíteni és így váltakozva közösen rendezni az IRPA által anyagilag is támogatott regionális konferenciákat. Az elsöre Kupariban (Jugoszlávia) került sor 1987. szept. 29. és okt. 2. között. Hazánkból 25-en vettek részt 22 szép előadással, illetve poszterrel. A fő téma persze Csernobil volt, a különböző országokban mért aktivitás értékekkel. Az IRPA 1000 dolláros támogatást és veszteséges rendezés esetén további 1000 dollárt ajánlott fel.

Bozóky László – felkérésre – összeállította a sugárvédelemmel és dozimetriával kapcsolatos több mint 100 szakkifejezés és szó helyesírására vonatkozó javaslatait az újonnan kiadandó, átdolgozott kiadás szerkesztőségének.

Wachsman professzor levelet írt Bozókynak és megküldte egy új cikkének a kéziratát, melyben a sugárvédelem ún. ALARA-elvének helyességében bekövetkezett kételkedéséről ír és kérte ennek véleményezését, minthogy ezt most egy igen fontos és aktuális kérdésnek tartja úgyis, mint a neuherbegi nagy sugárvédelmi intézmény (NSZK) nyugalmazott igazgatója. Bozóky válasszában rámutatott arra, hogy mivel a kis dózisos hatásait, elsősorban genetikai vonalon még távolról sem ismerjük eléggé, irodalmi hivatkozásai érdekesek, de nem abszolút meggyőzőek. Vizsgálatukra a jövőben nagyobb súlyt kell helyeznünk, tehát cikkével csak részben tudunk egyetérteni.

1986. szeptemberében, az IRPA megalakulásának 20. évfordulóján az osztrák, nyugatnémet és svájci sugárvédelmi társulatok közösen megrendezték Salzburgban a IV. regionális európai IRPA-kongresszust. Hazánkból 6-an vettek részt 4 előadással és 3 poszterrel a hazánkban mért csernobili következmények adataival. Nishivaki japán professzor előadása nyomán komoly ellenvélemények hangzottak el, de egységes IRPA-vélemény megírására senki sem vállalkozott.

Foglalkoztunk még az ófalui radioaktív hulladéktároló, a püspökszilágyi izotóptemető, sugárvédelmi szabványok, munkavédelmi szabályzatok stb. aktuális kérdéseivel is, hogy ilyen módon próbáljuk pótolni egy szakemberekből álló hivatalos sugárvédelmi bizottság hiányát.

A Sugárvédelmi Tájékoztató változatlanul továbbra is megjelent és meg is fog jelenni hasznos és gyors információkat szolgáltatva a legújabb sugárvédelmi kutatásokról, eredményekről, de az Akadémiai Kiadó pénzhányi következtében jelentősen csökkentette könyvkiadási kontingensét. Így nem kerülhet kiadásra Tóth Árpád „A lakosság természetes sugárterhelése” című, külföldön nagy sikert aratott könyvének angol nyelvű fordítása, valamint a tervbevett termolumineszcens, ill. neutronozimetriai féligkész könyvek sem. A hazai sugárvédelmi közlemények begyűjtését a jövőben nem évenként, hanem 3 évenként fogjuk elvégezni és kiértékelni, ismertetni.

Többirányú előkészületeket tettünk annak érdekében, hogy mivel az IRPA 5. jeruzsálemi és 6. nyugat-berlini kongresszusain az ismert okok miatt nem tudtunk résztvenni és így kapcsolataink az IRPA-val sajnos meggyengültek, különösen kívánatos lenne, hogy a következő Sydney-i kongresszusra legalább néhányan kiutazhassanak és az előre kiküldött előadásaikat meg is tarthassák.

Saját szervezeti helyzetünk

Az IRPA alapszabályai szerint minden országból csak egy, a legjelentősebb sugárvédelmi szervezet lehet az IRPA tagegyesülete. Így az 1966-ban Rómában megalakult IRPA-nak hazánkból az ELFT (Eötvös Loránd Fizikai Társulat) Sugárvédelmi Szakcsoportja lehetett csak tagegyesülete, tehát szűkszerűen elnöke és titkára is a szakcsoport elnöke és titkára (Bozóky és Fehér) lett. Viszont az MTESZ ekkor sem az évi tagdíjat (25 főig 20 \$), sem az évenkénti vezetőségi ülésekre történő kiutazási költségeket – Bozókyt Rómában beválasztották az IRPA első, 12 tagú vezetőségébe – nem tudta vállalni. Ezért az MTA-hoz fordultunk és megalakítottuk a Matematikai-Fizikai Osztály keretében az IRPA Magyar Nemzeti Bizottságát (IRPA MNB), melynek költségeit mai napig az Akadémia viseli. Viszont 1986-ban, amikor 24 éves eredményes munka után az MTESZ szabályzatának megfelelően a Sugárvé-

delmi Szakcsoport új elnököt és titkárt választott (Koblinger L. és Virágh E.), a personal unió megszűnt és ez szükségessé tette, hogy Tarján Imre osztályelnök az IRPA MNB-ba új tagként Koblinger Lászlót (KFKI) kooptálja és ezáltal a két társaság együttműködését továbbra is biztosítsa. Ezzel egyidejűleg szükségessé vált az IRPA MNB ügyrendjének teljes átdolgozása is, ami nem volt könnyű feladat, minthogy az új ügyrendnek az MTA, az MTESZ és az IRPA szabályzataival egyaránt összhangban kellett lennie. De végül is sikerült.

Az 1988. év nagy eseménye volt számunkra a már említett ausztráliai 7. IRPA-kongresszus és vezetőségválasztó közgyűlés, amelyre az IRPA, az IAEA (Nemzetközi Atomenergia Ügynökség), valamint az MTESZ és KFKI anyagi támogatásával végül is 6 tagtársunk tudott kiutazni: előadásokkal és poszterekkel részt venni a tudományos üléseken, valamint az itthon megbeszélte stratégiai szempontok szerint a közgyűlés munkájában, különös tekintettel a választásokra, új kapcsolatok létesítésére stb. A nagy megtiszteltetést jelentő Sievert-előadást – R. Sievert svéd fizikus professzor volt fél évszázaddal ezelőtt a sugárvédelem szellemi és anyagi megalapítója – a neuherbergi nagy sugárvédelmi intézmény (NSZK) igazgatója – W. Jacobi professzor tartotta, aki világszerte elismert szakértője a lakosság természetes sugárterhelésének jobb megismerésére irányuló kutatásoknak.

Örömmel könyvelhetjük el, hogy az IRPA dr. Szabó Lászlót, az OSSKI kutatóját – értékelve eddigi tudományos eredményeit – beválasztotta az IRPA Nemzetközi Nemionizáló Sugárzások Bizottságába, mely igen aktívan működik, Európa és Amerika különböző államaiban tartja üléseit és viseli Szabó L. dr. költségeit is.

Az IRPA MNB 1988. július 1-jei ülésének fő témája a PAV radioaktív hulladékainak elhelyezése során kialakult legújabb helyzet megvitatása volt. Rósa Géza, a PAV sugárvédelmi osztályának vezetője bemutatta most megjelent igen tetszetős kivitelt, „Temetni jöttem” című könyvét és elmondta hazai és külföldi (IAEA) szakemberek véleményét, amely szerint még szélsőséges baleseti körülmények között is biztosítva van a megengedett 0,25 mSv/év dóziskorlát betartása. A felkért ún. független szakértői bizottság egyáltalában nem vizsgálva a sugárvédelmi követelményeket állapította meg a terület alkalmatlanságát. Bizottságunk hozzászólói valamennyien úgy nyilatkoztak, hogy mindenképpen kívánatos lenne, hogy a hulladékok szállítását és elhelyezését maga a PAV végezze. A Püspökszilágyba való szállítás számos okból igen veszélyes és költséges megoldás lenne: kedvezőtlen a geológiai vélemény, a Galga-völgyi víztározó veszélyeztetése, a hosszú szállításoknál felépő jelentős dózistöbblet, az útvonal számtalan vasúti és főútvonali kereszteződése által igen megnövelt kockázat stb. mind igen reális ellenérvek.

Javaslatunk: a létesítmény biztonságának a megítélését a radioaktív hulladék, valamint a műszaki és természetes védelem *együttes* értékelésével kell elvégezni. Az opponáló fél részéről ilyen analízis eddig nem történt. Továbbá: mivel a lakosság tájékozottsága sem kielégítő, célszerű lenne a tudományos népszerűsítést kiterjeszteni és nemcsak általános politikai szövegeket hangoztatni és egyes intézmények pontatlan, félreérthető közleményeivel a lakosság körében pánik hangulatot kelteni.

Az IRPA MNB következő ülésén (1988. okt. 12.) a többek között figyelembe vette, hogy Tarján Imre osztályelnök július 1-jei ülésünk jegyzőkönyvét egy pártoló kísérőlevéllel megküldte az MTA elnökének, továbbá, hogy

megalakult az MTA ad hoc Ófalu bizottsága, melyben Eckhardt Sándor, Köteles György mint sugáregészségügyi és Fehér István mint sugárvédelmi szakértő vesz részt, továbbá, hogy haladéktalanul hozzá kell fogni „A Paksi Atomerőmű hatósági és üzemi környezetellenőrzésének 5 éves tapasztalata” című társadalmi jelentőségű interdiszciplináris téma kidolgozásához. A munka összefogásához dr. Kanyár Béla (fizikus, OSSKI) kapott megbízást.

Az ülés foglalkozott még Lun Katalin bizottsági tagunk beszámolójával a Magyar Allami Eötvös Loránd Geofizikai Intézet új izotóptárolójával kapcsolatos lakossági tiltakozás újabb fejleményeivel, az újabb tiltakozó levelekkel, ami tovább késlelteti az ügy egyébként teljesen egyértelmű lezárását. Végül a bizottság elfogadta a végleges formába öntött új ügyrendjét és a jövő évi munkarendtervezetet.

Egy további jelentős munkát igénylő felkérést kaptunk 1988. nov. 11-i keltessel az IRPA NSZK és Svájc közös IRPA-tagszervezetétől, a Fachverband für Strahlenschutz. V.-tól. A minden IRPA tagszervezetnek megküldött azonos levélben azt kérik, hogy töltsük ki a mellékelt 4 oldalas kérdőívet, minthogy az IRPA új vezetősége elhatározta, hogy a jövőben – az eddig végzett tevékenységén túlmenően – intenzíven foglalkozni kíván az ICRP (International Commission on Radiological Protection)-vel közösen a sugárvédelem még tisztázatlan tudományos alapkérdéseivel, elsősorban a dóziskorlátok rendszerével. És ebben az IRPA-ba tömörült sok ország sok ezer sugárvédelmi szakembere páratlan segítséget nyújthat számára az egész világra kiterjedő tapasztalatok, vélemények összegyűjtésében és kiértékelésében. A több mint 40 kérdés megválaszolásánál a nagy gondot az okozta, hogy hogyan tudjuk az IRPA által évtizedek óta ismert és elismert tudományos és gyakorlati eredményeink mellett – hiszen 1972-ben mi rendeztük meg itt Budapesten az IRPA II. regionális kongresszusát, 1 hétig itt volt az IRPA színe-java, egész vezetősége, mindent láttak Budapesten és vidéken – tehát hogyan tudnánk a felső vezetésünkben mutatkozó hiányosságokat, a 8 éves késéssel végre megjelent atomtörvényünk végrehajtásával kapcsolatos rendeletben olvasható sarkalatos hibákat és az emögött meghúzódó, csaknem nulla szintű szakmai hozzáértést letompítani.

Ez persze újra nagymértékben felkavarta a kedélyeket. Hogyan lehetséges Csernobil és más tragikus sugárbaleset után, hogy az új rendelkezés által eltörölt munkavédelmi óvrendszabályok helyébe most, április 6-án megjelent új munkavédelmi szabályzat egyetlen egy szót nem szól a sugárvédelemmel kapcsolatos munkavédelmi előírásokról, hogy ilyenek léteznek, vigyázzatok! Hiszen Csernobilban is a tudatlanság okozta a katasztrófát. Hazánkban több mint 20 000 ember dolgozik sugaras munkakörben, akiknek vizsgázniuk is kell a rájuk vonatkozó sugárvédelmi ismeretekből, amiről a munkavédelmi új szabályzat, ismétlem jogos felháborodással, egyszerűen nem vesz tudomást. Ki lesz felelős azért, ha nálunk is lesz egy Csernobil?

A kérdőívet kitöltöttük és visszaküldtük, mert ha nem ezt tesszük, az még rosszabb és akkor legalább mi is szégyelhetjük volna magunkat, hogy a legutolsók vagyunk Európában. De az is lehet, hogy éppen ez a munkavédelmi szabályzat úgy fog döntő lökést adni bizottságunk által előterjesztett részletes javaslataink maradéktalan figyelembevételéhez.

BOZÓKY LÁSZLÓ,
az IRPA Magyar Nemzeti
Bizottságának elnöke